

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ПАЛІАТИВНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ГОРЮВАННЯ

Рівень вищої освіти	<u>II (магістерський) рівень вищої освіти / III (освітньо-науковий) рівень</u>
Освітньо-професійна програма	Клінічна психологія / Психологія забезпечення ментального здоров'я / Психологія
Кафедра	Клінічної психології
Кількість кредитів	3 кредити ЄКТС
Форма контролю	Залік
Мова викладання	Українська
Розробники курсу	Інна Мухаровська
Контактна інформація	<i>mukharovska.i@gmail.com</i>

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

Паліативний етап допомоги окреслює свої специфічні завдання та цілі, що спрямовані на полегшення фізичних та психологічних страждань людей з невиліковними захворювання на завершальному етапі їх перебігу. Швидка зміна фізичного стану, що супроводжується зниженням можливостей до діяльності, часто вкрай дискомфортні соматичні відчуття, і усвідомлення закінчення життя, спричиняють суттєві зміни у психоемоційному стані. На такому фоні формуються різні за характером та інтенсивністю психопатологічні реакції, стани, що можуть досягати рівня окреслених психічних розладів.

Широкий спектр змін у психічному функціонуванні потребує застосування заходів психологічної допомоги, диференційованих залежно причин, проявів стану та життєвого контексту. Поряд з паліативними пацієнтами психологічної допомоги потребує їх оточення, в першу чергу сім'я, що є найбільш залученою до догляду і підтримки хворого.

Паліативний етап лікування як для пацієнта, так і його родини, супроводжується різними за змістом втратами: здоров'я, часу, перспектив, майбутнього, що є окремою складовою психологічного страждання. Тривала хвороба і підтримка пацієнта можуть спричинити розвиток ускладнених форм горювання у родичів, що потребують фахової психологічної допомоги у проходженні цього складного психологічного процесу.

Курс буде зосереджений на основних аспектах психології паліативного пацієнта, членів його родини, чинниках, що впливають на формування психологічних реакцій та психічних розладів, психології втрати та горювання, а також принципах надання психологічної допомоги даній категорії клієнтів.

Протягом курсу студенти матимуть можливість поглибити своє розуміння психічного функціонування людини в умовах кризи здоров'я, реагування на втрату, навчитися планувати заходи психологічної допомоги.

Мета: формування у студентів цілісного уявлення про психологічні особливості паліативних пацієнтів, членів їх родини, психологію втрати та горювання як основи вміння планувати та надавати психологічну допомогу даному контингенту клієнтів.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Тема 1. Паліативна психологія

Лекція 1. Паліативна психологія та паліативна допомога

Визначення поняття паліативної допомоги, паліативної медицини, хоспісної допомоги та місце

психолога, фахівця з психічного здоров'я в мультидисциплінарній команді. Основні принципи паліативної допомоги: контроль симптомів, якість життя, підтримка автономії, комунікація, допомога родині. Етичні рамки роботи у паліативній практиці.

Лекція 2. Особливості психологічного стану паліативного пацієнта. Криза здоров'я

Криза здоров'я як екзистенційний виклик і втрата контрольованості в житті; типові реакції (тривога, гнів, безпорадність, регрес, емоційне оніміння) та коливання між надією і відчаєм. Вплив соматичного стану, а саме, болю, задишки, виснаження, безсоння на психіку; роль сім'ї та середовища. Особливості психологічного стану пацієнтів на паліативному етапі лікування.

Лекція 3. Психічні розлади у паліативній практиці

Часті психічні стани в паліативі (делірій, депресивні й тривожні розлади, адаптаційні реакції, розлади сну, когнітивні порушення). Диференціація психопатології від проявів соматичного стану та побічних ефектів терапії; «червоні прапорці» у психічному стані пацієнта. Принципи скринінгу, оцінки ризиків та психоосвіта для родини пацієнта.

Лекція 4. Суїцид у паліативній практиці

Суїцидальні думки як спектр — від пасивного бажання “не прокидатися” до наміру і плану; чинники ризику (біль, депресія, деморалізація, втрата автономії, самотність) і фактори захисту (зв'язок із близькими, сенс, контроль симптомів). Алгоритм оцінки ризику, принципи безпеки та план дій психолога в команді. Етичні аспекти.

Лекція 5. Психологічний супровід родини паліативного пацієнта

Caregiver burden, вторинна травматизація, конфлікти та різні стилі копіngu в родині. Антиципаторне горювання, «втрата частинами», провина і виснаження доглядаючого. Комунікація про прогноз і рішення наприкінці життя, підтримка сімейної єдності та меж. Профілактика ускладненого горювання і план підтримки після втрати.

Лекція 6. Особливості роботи фахівця з психічного здоров'я у паліативній практиці

Роль психолога у роботі з пацієнтом та його родиною на паліативному етапі лікування. Межі компетенції, конфіденційність, робота з запитами. Саморегуляція фахівця, профілактика професійного вигорання, де-брифінг і супервізія як стандарт безпеки практики.

Лекція 7. Екзистенційна психотерапія у паліативній практиці

Екзистенційний дистрес (страх смерті, втрата сенсу, ізоляція, свобода та відповідальність) як окрема мішень допомоги. Підходи: meaning-centered, терапія гідності, робота зі спадщиною, цінностями, незавершеними справами та примиренням. Техніки коротких бесід.

Тема 2. Психологія горювання

Лекція 8. Горе та втрата

Поняття втрати і горя, нормальні траєкторії горювання та варіативність реакцій (емоційні, когнітивні, тілесні, поведінкові). Види горювання, амбівалентність, вина, полегшення як нормальні феномени. Роль культури, ритуалів і соціальної підтримки, базові завдання допомоги фахівця.

Лекція 9. Ускладнене горювання та психологічна допомога

Критерії «ускладненого» (продовженого) горювання, фактори ризику та відмінність від депресії та ПТСР. Оцінка потреб і безпекових ризиків, принципи підтримки та покази до спеціалізованої психотерапії. Структура допомоги: стабілізація, робота з прив'язаністю, провиною, відновлення функціонування, інтеграція втрати в життєву історію.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Освітній компонент реалізується у дистанційному форматі з поєднанням асинхронної самостійної роботи та обов'язкових практичних контактних занять. Усі навчальні матеріали курсу, зокрема відеолекції, методичні рекомендації, тестові, практичні та самостійні завдання, розміщуються на платформі MOODLE і підлягають обов'язковому опрацюванню впродовж семестру.

Обов'язковою умовою успішного засвоєння дисципліни є повне ознайомлення з усіма лекційними матеріалами та супровідними ресурсами.

Контроль засвоєння теоретичного матеріалу здійснюється шляхом виконання тестування. Тестові завдання виконуються у визначені терміни з дотриманням дедлайнів, установлених на платформі MOODLE. Недотримання строків виконання завдань може призводити до зниження балів або, у разі систематичних порушень, до обмеження доступу до підсумкового контролю.

Важливою складовою курсу є практичні контактні заняття, участь у яких є обов'язковою. Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичного матеріалу, аналіз навчальних ситуацій, розвиток навичок професійного мислення та міжособистісної взаємодії. Пропуски практичних занять без поважної причини негативно впливають на підсумкову оцінку.

Під час контактних занять і в процесі онлайн-комунікації здобувачі зобов'язані дотримуватися норм академічної доброчесності, професійної етики та принципів взаємної поваги. Забороняються плагіат, використання сторонньої допомоги під час виконання завдань, а також передача власних робіт іншим здобувачам.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного контролю: тестування за темами практичних занять.

Форма підсумкового семестрового контролю: сумування отриманих балів за тестування за кожною з тем практичного заняття в межах навчального курсу.

Підсумкова оцінка самостійної роботи та виконання умов академічної дисципліни. Самостійна робота включає опрацювання лекційних матеріалів, навчальної та наукової літератури, підготовку до тестів і практичних, виконання завдань. Окремо в балах не виділяється, але відображається в результатах тестування та якості виконання практичних та кейсових завдань.

Виконання умов академічної дисципліни враховується під час поточного контролю і включає: своєчасність виконання завдань; відповідність вимогам до оформлення та структури; академічну доброчесність.

Умови отримання заліку: “зараховано” виставляється за умови виконання всіх обов'язкових елементів поточного контролю (практичні заняття, тести за темами), виконання залікового кейсу та отримання не менше 60 балів зі 100.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Курс буде викладений у формі лекцій (12 год.) та практичних (8 год.), контактних практичних (4 год.), організації самостійної роботи студентів (66 год.).

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (аналіз кейсів, виконання практичних

завдань), а також інтерактивні техніки та методики.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Підручники:

1. Psycho-oncology / J. C. Holland (ed.). — Oxford : Oxford University Press, 2015. — 770 p. — [Електронний ресурс].
https://books.google.com.ua/books/about/Psycho_oncology.html?id=oy9mBgAAQBAJ&redir_esc=y
2. Cancer Care for the Whole Patient: Meeting Psychosocial Health Needs / N. E. Adler, A. E. K. Page (eds.). — Washington, DC : National Academies Press, 2008. — [Електронний ресурс].
https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK4015/?utm_source=chatgpt.com
3. Olver I. N. (ed.). The MASCC Textbook of Cancer Supportive Care and Survivorship. — Cham : Springer, 2018.
4. Паліативна та хоспісна допомога : підручник / [Вороненко Ю.В., Губський Ю.І., Князевич В.М., та ін.] ; за ред.: Ю.В. Вороненка, Ю.І. Губського. — Вінниця : Нова книга, 2017. — 392 с.
5. Клінічна суїцидологія : підручник / за заг. ред. : Л. М. Юр'євої, Н. О. Марути, І. В. Лінського. - Харків : Строков Д.В., 2020. - 301 с.
6. Книга життя. Посібник для медичних капеланів, які працюють у сфері паліативної допомоги / <https://eleos.com.ua/wp-content/uploads/2023/05/Knyga-zhyttya.pdf>
7. Паліативно-хоспісна допомога : навчальний посібник (ВНЗ I-III р.а.) /В.С. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Медицина, 2015, 328 с.
8. Терапія горя / R. A. Neimeyer, 2015, переклад та адаптація В. Зливков, С. Лукомська, обкладинка Анастасія Гридасова. Київ. 2021. 259 с.

Навчальні посібники:

9. Breitbart W. S. (ed.). Meaning-Centered Psychotherapy in the Cancer Setting: Finding Meaning and Hope in the Face of Suffering. — New York : Oxford University Press, 2016. — doi:10.1093/med/9780199837229.001.0001.
10. Волкан В., Зінтл Е. Життя після втрати: психологія горювання.